

UIT DE HISTORIE

Een kerk in oorlogstijd. ¹⁾

De eerste jaren van haar bestaan heeft de stad Batavia het allermint gemakkelijk gehad. Van den 30sten Mei 1619, den dag van de stichting, tot den 24sten October 1629, toen de troepen van den soenan van Mataram het beleg opbraken, dus ruim 10 jaren achtereen, verkeerde de jonge nederzetting feitelijk onafgebroken in gevaar. Men kon elk oogenblik een aanval verwachten.

Bantammers, Javanen, Engelschen en wellicht ook Spanjaarden en Portugeezen zouden gaarne elke kans benutten om de pas gebouwde stad te overrompelen en van den aardbodem te doen verdwijnen. Met recht kon Coen schrijven: „We zitten hier fijn met de vijandschap van de gansche wereld op den hals“, maar hij voegde er meteen aan toe: „nochtans hebben wij wel couragie“.

Die moed kon in 't geheel niet zijn oorsprong vinden in de versterking van de stad of de grootte van het garnizoen. Batavia was toen nog niet een stad, die, zoals nu, Amsterdam naar de kroon steekt, maar een kleine, onaanzienlijke, op nog primitieve wijze versterkte nederzetting.

Een kasteel, eenige straten en grachten, één plein met een soort van stadhuis, enkele honderden huizen, bijna alle nog van hout, en dat alles omgeven door halfvoltooid muren en wallen en enkele blokhuizen van klapperstammen, ziedaar in enkele lijnen een schets van Batavia voor ruim drie eeuwen.

En wat het garnizoen betreft, dit bedroeg in den regel slechts een 500 man, terwijl er meermalen gebrek was aan wapens en munitie.

In 1629 werd, om het nog beter te illustreren, de stad maandenlang belegerd door de troepen van soenan Ageng van Mataram. Het aantal vijanden wordt op 100.000 geschat, waaronder vele ruiters.

Ook de tanks ontbraken niet in den vorm van olifanten, terwijl de belegeraars bovendien beschikten over verscheidene kanonnen, waarbij 24 ponders, de dikke Bertha's der dagen.

En in de stad had men slechts 530 soldaten en nog enkele honderden burgers, die ook het zwaard konden hanteeren. Munitie was er veel te weinig, zoodat het handjevol strijders in het „fort“ Hollandia den vijand moest bestoken met niet nader aan te duiden pottenbakkersmaakel en deszelfs inhoud, waarom heden ten dage gesproken wordt van de heilige urnen van Batavia.

Maar wanneer men zou meenen, dat er in die eerste tien jaren aan niets anders dan de moeilijke omstandigheden en de middelen tot afweer van den vijand gedacht werd, dan heeft men het absoluut mis.

Er heerschte in de stad een groote bedrijvigheid. Het was al leven, wat men er aantrof. Groote ondernemingen werden er voorbereid, geweldige plannen ontworpen.

Ook op kerkelijk gebied. Men kende de woorden: „wegens de tijdsomstandigheden“ niet en zou om een voorbeeld te noemen, er niet aan gedacht hebben zelfs, een synode uit te stellen of te verplaatsen.

Wanneer men de resolutiën van den Kerkeraad van deze eerste tien jaren naleest, dan is er geen spoor van vrees of aarzeling te ontdekken.

Hoewel het meermalen leek, dat de stad het geen week zou uithouden, werd er zoo geregeld gewerkt, alsof het bestaan van Batavia voor eeuwen verzekerd was. Men wrijft zich soms de oogen uit over de nuchtere mededeelingen en besluiten in zulke gevaarvolle tijden en vraagt zich af: Was dat nu overmoed of een sekere onverschilligheid?

Ik heb al de besluiten gedurende de meest critieke jaren nagelezen en vond over die moeilijke omstandigheden feitelijk niets. Zoo wordt gedurende het beleg door de Javanen, waarover ik hier boven het een en ander schreef, niets in de kerkeraadsverslagen medegedeeld, dat verband houdt met den dreigenden ondergang dan alleen dit: De praeses stelt voor off het oorbaar waere in regardt van den tegenwoordighen tyt, dat ons de Javanen wederomme belegeren, een ghemeene biddach te celebreren ende is sulcx een drachtel. goet gevonden. Danckaert ende Sr. Cunst sullen daer over den Ed. Hr G.nael (= den G. G. Coen) aanspreken.

We mogen veronderstellen, dat dit verzoek aan de Hooge Regeering in goede aarde is gevallen. De Heurnius schreef er trouwens ook over naar het vaderland en weet in dien brief alle ellende toe aan de zonden van Batavia, waarom een bede- en boetedag diende gehouden te worden.

Behalve dezen biddag met tijdprek is in geen enkel opzicht afwijking van de gewone orde te bespeuren.

Ik moge dat nader illustreren door een aantal besluiten en besprekingen over te nemen uit den tijd van den „staat van beleg“.

Op Sondach toecommende salt Avontmael des Heeren affgeondicht ende op Maendach de visite vande ledematen aengevanghen werden.

Alsoo hij versterven van Sr. Cunst saliger een nieuwen ouderlingh nootsaeckel dient vercoren, is goet gevonden dat een yder tegen de naeste sessie sich bedenke, wie daertoe bequamelycx soude moghen gestatueert werden.

De huysverouwe van Capiteyn Vermeer versoeckt

van de Diaconie tot leeninge 50 rijksdaalders. Ende in regart van haer roeckeloos leven ende groote nalatichheit vant gehoor van Godes Woort is haer sulcx ontseijt.

Adriaen Woutersz. Draeck sal ontboden werden voor de vergaderinghe voor de uijtdeydinghe des H. Avontmaels om te vermanen over syne begaene faute.

Capiteyn Voghel ende Dirck Jemminck sullen bejide mede ontboden worden om over bejider begaene fauten te vermaenen ende haer te hereenighen.

Grietgen trompetters claecht over de onbeleeftde ende onreederlike bejegening van haer man, haer wert geantwoordt, dat sij het noch een weijnich soude insien (aanzien) ende haer ondertusschen draegen als een eerlike ende godtvreesende vrouwe toekomt, opdat ten haeren aensien geen clachten gehoort mochten werden.

Jan Maertensz. Lanschot van Leyden, borgher deser stede sieck te bedde liggende, ende ghene middelen van leven by sich hebbende, versoeckt aen de Diaconie eenige subsidie. Ende is hem soo langhe (hij) sieck is, maentlycks geleyt 4 rijksdaalders.

Lysbeth Adriaensz. weduwe wijlen Jacques le Clark verschijnt voor de vergaderinghe, pretenderende trouwe van schipper Adriaen de Coster, seggende dat hij haer op een gouden ringe nevens interactive beloften hadde gegeven, ende 't selve met attestatie van twee gelooffwaardige getuygen bewijzen. Partijen gehoort synde is goet gevonden op donderdach toecommende haere getuygen voor de vergaderinghe te recoleren.

Jan Westhof comparerende is aangemaent de hoofdsom die hij op renten genomen heeft aende Diaconie te betalen.

Martje Alberts, huysvrouwe van een constap. (constabels) maet van tship Batavia, dat aen zuydtlandt (Australië) schipbreuck heeft geleden, versoeckt met haer kindeken in hare armoede onderstandt. Haer syn thien rijksdaalders toegeleijt.

De praeses zal den Hr Raemburch aanspreken om ordre te stellen op des naemiddachs predicatie int stadhuis.

Mayken Susanna wordt toegeleyt 6 rijksdaalders tot het maken van een huysken, omme daarin te wonen, dewijl bij haer groote naersticheit wordt gevonden ende de Kerk goede dienst door haer arbeit geschiet, daer sy gebeden leert aen de Inlantsche natie.

Op Maendach toekomende sal de rekeninghe vande diaconie opgenomen worden.

Uitvoerig is de zaak van Catelina Charles behandeld. Zij was in 1621 met Jan van Bacchum getrouwd, die naar Indië was vertrokken.

Naderhand had zij bericht ontvangen, dat haar man overleden was en spoedig daarop trad zij nu in het huwelijk met Jan Albertsz van Haerlem. Het paar reisde naar Indië, waar Catelina tot haar schrik ontdekte, dat haar eerste man nog in leven was.

Uitvoerig werd in de meest critieke dagen tijdens het beleg deze puzzle besproken door een commissie uit den Kerkeraad en enkele leden van de Justitie. Deze heeren „hebben naer rijpe deliberatie ende alles wel overwooghen, tweelc ter materie dienstich was, geconclueert ende goetgevonden, dat Jan van Bacchum sijnde de eerste man sich weder tot de vrouwe vervoughen sal, ende de tweede man Jan Albertsz daer af desiderere.“

Ende is het noodich geacht, dat het van den eerwaarden Kerckenraedt (als dienende tot meerder aensien) haer aangeseijt wierde“.

Ik deed slechts een greep uit de vele besluiten en mededeelingen van het resolutieboek. En ik wijs er nog eens op, dat al deze dingen gebeurden in een belegerde stad.

Men wist niet, of de stad het nog een week zou uithouden, of de kerk den volgende rustdag nog zou kunnen vieren. Nochtans ging alles zijn gewone gang. He avondmaal werd gevierd.

Huisbezoek werd verricht. De diaconie deed handreiking en leende geld uit (zij was ook anti-woekerbureau).

De predikanten kregen opdracht, ontrouwe kerk-gangers te vermanen en anderen het avondmaal te ontzeggen.

De zieken werden bezocht en vertroost. Krankenbezoekers werden geëxamineerd en uitgezonden.

Men correspondeerde met de classes Amsterdam, Middelburg en Enkhuizen over de uitzending van — niet twistzieke! — predikanten en over allerlei kwesties als de doop aan geadopteerde kinderen.

De kerkeraad behandelde en beantwoordde rapporten van Suratte, Solor, Ambon en vele andere buitenposten.

Verscheidene huwelijkskwesties werden in een paar maanden tijds behandeld.

Besluiten vielen er over de prediking in het Maleisch. Heurnius wilde bovendien in het Chineesch en Portugeesch het Evangelie brengen. Hij stelde daartoe reeds een soort Nederlandsch-Chineesch-Latijnsch woordenboek samen.

Men praatte over kerkbouw en de stichting van scholen (en deed het ook!), men ontwierp maatregelen tot bevordering van de Zondagsrust en tot het tegengaan van drinken, dobbelen en vloeken.

En dat alles, terwijl de stad haar ondergang nabij scheen.

Nog eens: was dat overmoed of een onderschatten van het gevaar?

Ik durf hier met alle besltheid ontkennend op te antwoorden.

Dit alles geschiedde in en door het geloof. Er was

heel wat schorrimorrie onder de Indische gasten, daar waren velen onder, die een toevlucht in de koloniën zochten, „omdat zij benauwd waren, een schuldeiser hadden of omdat hun ziel bitterlijk bedroefd was“, maar de kern bestond uit kerels, die durfden en geloofden.

Een Coen, die met vier schepen het rijk China dacht te kunnen veroveren!

Hulsebos, die alle bewoners van den Archipel den Heere Christo Jesu door Zijn Euangelium wilde winnen!

Heurnius, arts en predikant, die rusteloos ijverde voor strenge handhaving der tucht, de zelfstandigheid van de kerk en uitbreiding van het Koninkrijk Gods onder alle Oostersche volken!

Carpentier, die een groote school, een seminarium, een weeshuis, een hospitaal en allerlei andere inrichtingen wilde bouwen, wat hem voor een deel ook is gelukt!

Block, die het Nederlandsch als voertaal wenschte in heel den Archipel, om zodoende gemakkelijk het Evangelie te kunnen verbreiden!

Ik noem er maar enkele, maar zij waren het type van de onversaagde geloovige pioniers, die de leiding hadden.

En zij lieten zich in geen enkel opzicht van de wijs brengen door gevaren van buiten. Zij kenden niet, zooals ik reeds opmerkte, de vaak zoo verfoeilijke zin-sede: „wegens de tijdsomstandigheden.....“, die meermalen een voorwendsel is voor laksheid of kleinmoedigheid.

Zij delibereerden over vier of zes rijksdaalders steun aan een weduwe, terwijl 100.000 man de stad belegerden!

En juist omdat zij zulke kerels waren en geen menschen van het type „och wat geeft het?“ is Batavia behouden gebleven en uitgegroeid tot de tweede stad van het Koninkrijk en heeft zich het werk van Heurnius en Hulsebos ontwikkeld, zooals zij het zelf nooit hadden kunnen hopen.

Zij waren getrouw in het groote en in het kleine, getrouw onder alle omstandigheden, tot in het aangezicht van den dood.

Zij bezaten een couragie, die wij ons nauwelijks kunnen voorstellen en een geloof, dat bergen verzette.

Een kerk in oorlogstijd!

Elke lezer voelt de overeenkomst met onzen tijd.

De Kerk van onzen tijd zal zeker niet verkeerd doen te letten op het gedrag van de jonge Kerk van Batavia in de jaren 1620—1629, die zich door geen oorlog of wat dan ook van de wijs liet brengen, maar rustig voort werkte, als was er geen wolkje aan den hemel.

Ik wil geen kwaad van tijdpreken zeggen, maar stel me toch voor, dat de stoere Heurnius het bij één gelaten zal hebben en den volgende rustdag met gloed heeft gepreekt over den tekst: Want mij is een groote en krachtige deur geopend, en er zijn vele tegenstanders.

De Kerk van tegenwoordig plaatse ook tegenover „wegens de tijdsomstandigheden“ de woorden: Voortvaren, juist nu!

A. A.

¹⁾ Het volgende artikel werd geschreven door den heer A. Algra, leeraar aan de Chr. H.B.S. te Batavia, thans met verlof in ons land. Op „de Leeuwarder meeting“ der friesche jongelingen sprak de heer Algra over de wonderlijke geloofsergie van de gereformeerde kerk te Batavia in de benarde jaren 1619—1629. Op verzoek werkte hij die zeer belangwekkende lezing om tot een artikel voor ons blad. We zijn overtuigd, dat onze lezers er met groote belangstelling kennis van zullen nemen. — Red.

Beuzelingen of geloofsworsteling?

We hebben — zie ons vorig nummer, en let op den datum, vermeld in het artikel — geheel eigener beweging onze meening gezegd over de vraag, of de kerken er goed aan zullen doen, in deze barre tijden de bekende „meeningsgeschillen“ maar aan kant te zetten. Vergaderingen zijn duur, drukwerk ook.

Nu staat voor mijn besef de kwestie zóó: men moet ook „in dure tijden“ trouw zijn. Men moet ook niemand overrompelen, noch in de trouwbetooning, gelijk hij ze verklaart te zien, onnoodig hinderen.

Ik zelf ben dus niet dáárom voor terzijdestelling van het agendumpunt, dat het geld en de tijd duur geworden zijn; want, al geloof ik metterdaad, dat terzijdestelling van de aangelegenheid verstandig is, toch mag ik van den oorlog geen misbruik maken om anderzins consciëntie te benauwen. Voor mijn besef kunnen de moeilijke tijdsomstandigheden wel aanleiding zijn, maar geen reden tot het ad acta leggen van heel de onverkwikkelijke affaire. Reden is en blijft voor mij, dat het kerkelijk aan de orde stellen er van nooit had moeten gebeuren. Maar zoolang anderen verzekeren, dat de zaak dringend was, en om Gods wil ter hand genomen moet worden, wil ik hun graag de volle ruimte laten. Ook ter wille van de positie van het onderling verkeer. Er was immers reformatie noodig?

Van den anderen kant moet dan ook niemand anderen in een moeilijke positie brengen. Onzerzijds volgen wij deze gedragslijn door, hoewel de heele zaak reeds

sedert 1936 verkeerd aangepakt achtende, desnoods bereid te zijn tot afwikkeling; wij pressen niemand door misbruik te maken van „de omstandigheden”. Maar hunnerzijds moeten de voorstanders van het wél-afhandelen der aangelegenheid dan ook niet zeggen: de tijden zijn moeilijk, maak er maar een haastig eind aan: een kort rapport, desnoods over slechts een paar van de punten. Want één van beide moet geschieden: of niet verder gaan, of heel en al afhandelen.

Een en ander stellen we voorop, nu we in „Friesch Kerkblad” ds H. Veldkamp hooren verzekeren:

„Men kan de norm verliezen, en niet meer weten wat belangrijk en onbeduidend, wat groot en wat klein is. Zoals de Franschman die in den laatsten oorlog midden in een kogelregen bij een aanval op 't commando: „liggen!” bleef staan, omdat hij in z'n ransel een flesch wijn had, waar geen kurk op zat.”

Aan deze simpele en toch zoo diepzinnige woorden van Dr Adolf Maurer heb ik den laatsten tijd dikwijls moeten denken. Inderdaad hebben wij ook als kerken de norm vaak uit 't oog verloren, en wisten we niet meer wat belangrijk en onbeduidend was. De meest onbeduidende dingen werden tot in het eindeloze uitgemeten, en het belangrijke bleef op den achtergrond. Die Franschman was wel een groote dwaas, zeggen we nu, dat hij meer aan z'n flesch wijn dan aan z'n leven dacht, maar ik vermoed, dat hij vele navolgers heeft, en dat wij meer drukte gemaakt hebben om de flesschen en de kurken dan om het leven der kerk. Zoo was het in onze onderlinge gesprekken, de pers en de kerkelijke vergaderingen. We zaten al maar met onze gedachten bij die flesch wijn zonder kurk, en dat nog wel midden in den kogelregen van Gods gericht, waarin Hij bezig was Zijn kerk te roepen tot den gemeenschappelijke eindstrijd. Deze zonde der kerk komt ons wel heel duidelijk voor de aandacht te staan, nu wij het betrekkelijke en onbeduidende van heel veel dingen gezien hebben toen de oorlogsmachine over onze landen raasde, wat ons in een positie heeft gebracht die wij eenige weken geleden nog ondenkbaar achtten. Zulke catastrophale gebeurtenissen brengen gewoonlijk den ongeloovigen mensch geheel uit z'n evenwicht, maar ik heb goede hoop, dat ze de kerk en haar leden en voorgangers weer in evenwicht zullen brengen, d.w.z., dat ze de juiste verhoudingen weer gaan zien tusschen wat belangrijk en onbeduidend is.

Voorzover dit op de „meeninggeschillen” mocht slaan, zal het mij verheugen, indien „Friesch Kerkblad” in 1940 het standpunt gaat innemen, dat ook ik in '36 heb verdedigd: dat 'n.l. nooit zoover had moeten komen. We lezen verder:

Deze hoop zou geheel de bodem worden ingeslagen, indien kerkelijke personen en bladen op dezelfde wijze doorgingen met hun gewoeten als voorheen, maar iets dergelijks durf ik zelfs niet veronderstellen.

Welk „gewoeten” is hier bedoeld? Het alarm-roepen of het geven van bescheid op aanklachten, die ook „Friesch Kerkblad” steunde en zeer gewichtig noemde, en waarvan het blad synodale behandeling noodig keurde? Is het blad van meening veranderd? Men zou het denken als men leest wat volgt:

Tersteegen zong eens: „geen strijd om beuzelingen, waar engelen ons omringen”, en voor zulk een strijd is te minder plaats waar duivelen ons omringen, en hun laatste krachten concentreren voor een beslissenden aanval op de kerk. Dit is het immers, dat naar de Schriften achter de oorlogen moet wegekomen. De benauwing dezer tijden noemde Jezus nog maar een beginnel der smarten. Daarom temeer dient nu alle aandacht geschonken te worden aan hetgeen ons verbindt, en niet op hetgeen verdeelt. Het eerste is meer dan het laatste, en ik geloof zelfs dat we bij eenig nadenken ons verbazen en schamen moeten, dat we door zulke beuzelingen ons laten verdeelen.

Ik ben 'er mee eens. Alleen maar, — indien het werkelijk zóo droevig er voor staat, als ook „Friesch Kerkblad” met nadruk hielp verzekeren, dan moet er worden voortgegaan met de behandeling van veel, dat ons verdeelt. Niet om mijnentwille, doch om der wille van „Friesch Kerkblad” e.a.

Voorts:

Tot die beuzelingen reken ik zonder eenig voorbehoud dingen als gezangenkwestie, promotierecht, opleiding en sommige z.g.n. leergeschieden. Daar zal nu toch hoop ik wel het laatste woord over geschreven zijn, want als God spreekt, moet de mensch zwijgen.

Dit laatste zou ik niet willen nazeggen. Als God spreekt, moet de mensch niet tégenspreken. Maar wél spreken. En met zijn broeder eerlijk samenspreken.

Tot dit laatste behoort ook, dat hij in zware tijden niemands consciëntie presse, en den schijn vermijde van juist dan eigen lievelingsdenkbeelden een gemakkelijke zegepraal te bezorgen.

Dien schijn ontgaat ds V. m.l. niet geheel. Let eens op wat er volgt:

God haalt bovendien soms door één gebeurtenis een streep door al onze plannen en verlangens, maakt onmogelijk wat wij hadden gehoopt, maar maakt soms ook mogelijk waaraan wij hadden gewaand. Zoo zie ik nu mogelijk — en het zal wel gauw noodzakelijk blijken — wat Ds Hagen ter synode voorstelde, inzake eenheid van Amsterdam en Kampen. De tijd was daar toen nog niet rijp voor. Maar tijden kunnen sneller rijpen onder Gods hitte, dan wij denken.

Dat zulke stemmen gehoord zouden worden, heb ik na het uitbreken van den oorlog al meermalen

gedacht. Dat ze zóo gauw komen zouden, is echter meer dan ik verwachtte. Kiesch schijnt het me niet, vooral niet in het blad, dat over de kwesties, hier bedoeld, copie plaatste, verzonden door het persbureau van dr v. d. Vaart Smit, en afkomstig, wat later (niet in „Friesch Kerkblad”) bleek, van dr W. A. v. Es. Kampen en Amsterdam één?

En dan tevoren de promotierecht-kwestie een beuzeling verklaard?

Maar hoe moet het dan met hen, die b.v., moeist er werkelijk eenheid komen, de Theol. Fac. der V.U. onder de kerken zouden willen zien komen, evenals thans Kampen? Wil men daarvoor pleiten, dan heeft men dadelijk weer de promotierecht-kwestie. Door deze uit te schakelen als te beuzelachtig, wordt door „Friesch Kerkblad” aangestuurd, enkele weken na de capitulatie van Nederlands leger, op de verwezenlijking van wat nu juist „Friesch Kerkblad” zoo graag wil. Is dat kiesch? Heeft b.v. „De Wachter” haast-je-rop-je voorgesteld, vanwege den duren tijd de Theol. Fac. der V.U. te brengen onder de kerken?

Laat ons elkaar ontzien, met woorden, en vooral met daden.

Ds V. voorspelt:

Van een voortgezette Synode in September te Sneek, om over de leergeschieden te spreken komt natuurlijk niets. Het geld, daarvoor gereserveerd, plus dat voor een zesden hoogleraar zou ik maar aan Rotterdam geven om z'n geruïneerde kerken weer op te bouwen — dáárvoor is het nu nuttiger besteed.

Over de eerste volzinnen sprak ik reeds. De tweede stuiten m.l. af op het achtste gebod.

Ds Veldkamp verklaart nog:

In Engeland is nu een wet uitgevaardigd, waarbij de regering beschikken kan over iedereen man, vrouw en kind, plus z'n bezittingen. Zulk een wet was er in het koninkrijk Gods allang, maar we stoorden er ons geen van allen aan.

Hoe iemand dat laatste durft zeggen, versta ik niet; laat ons denken aan een onbedoelde onnauwkeurigheid. Hoe het zij, — ik vind dit artikel een ongewenschte reactie op den oorlogstoestand.

Laat den nevel optrekken, en laat ons dan samenspreken. Met groote woorden zuinig zijn. Maar dan er ook voor staan, of ronduit zeggen: we nemen ze terug.

Al ons spreken over de oordeelen Gods moet o.m. hierin zich legitimeeren, dat we niet onze groote woorden inslikken, doch ze herroepen, als we ze eindelijk overdraven achten, of anders — ze handhaven.

Ik herhaal: het woord is aan degenen, die vonden, dat het heel erg was in de Geref. Kerken.

Aan onze lezers.

Ter tegemoetkoming aan onze lezers heeft de uitgeefster besloten voorloopig het blad twee dagen eerder af te drukken dan jaren lang de gewoonte geweest is. Reden: de postverzendingen met Zeeland zijn nog zeer gebrekkig; onze lezers kregen het blad veel te laat.

Ze zullen de uitgeefster dankbaar zijn. Maar ze zullen ondergeteekende meteen excuseren als hij thans in de rubriek Persschouw niet meer actueel kan zijn. We zijn nu wel gedwongen de copie veel vroeger dan eertijds te verzenden. De laatste nieuwtjes kunnen niet meer mee voor het nummer van die zelfde week.

K. S.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Direkt te:
Ambt-Volkenhove (Cadoelen): Cand. A. G. Honig, hulppred. te Dedemsvaart; Cand. G. Spijker, hulppred. te Schiedam; Cand. C. Verschuyl, hulppred. te Hilversum.

Intrede te:
Drijber: Cand. H. J. Heersink. Tekst: Luc. 12:35—38.

Afscheid van:
Baarlant: G. Leene. Tekst: 1 Joh. 2:24, 25.
Noordeloos: C. Houtman. Tekst: Handel. 2:41 en 42.

Emeritaat Ds J. van Loo.

Door de classis Kollum der Geref. Kerken werd eervol emeritaat verleend aan Ds J. van Loo, predikant te Zwagerveen, met ingang van 1 Juli a.s.

Theol. Hoogeschool te Kampen.

De Part. Synode der Geref. Kerken van Friesland-Noord heeft in de plaats van Dr W. A. van Es te Leeuwarden, die afscheid nam van zijn gemeente en zich als emeritus predikant te Baarn vestigde, als curator van de Theol. Hoogeschool te Kampen gekozen Dr J. H. Kroeze, predikant te Dokkum, en als diens secundus Dr J. Scheithaas Hzn, predikant te Tzummarum.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:
Asch (Bet.): Cand. S. L. Knottnerus, hulppred. te Raalte.
Coornj: B. Peyzel te Yhorst-De Wijk.
Noorden: Cand. A. A. Koolhaas te Huizen (N.-H.).
Papendrecht: Cand. G. B. v. Lokhorst te Hilversum.
Surhuizum: Cand. A. J. S. Postma, thans hulppred. aldaar.
Vrouwepolder-Gapinge: A. J. de Bie te Hoensbroek.
Zwolle (vac.): M. N. W. Smit; J. B. Groenewegen te Kerkrade.

Intrede te:
Arnhem: J. H. van Grieken. Tekst: 2 Cor. 5:19—20.

Afscheid van:
Putterhoek: J. H. van Grieken. Tekst: Handel. 20:32.
Vrouwepolder: H. M. J. van Duijne. Tekst: Handel. 8:15.

De Geref. Kerken en de oorlogsschade.

Hoe kort ook de oorlog geduurd heeft toch hebben tal van kerkelijke gemeenten in ons land belangrijke schade geleden aan kerkgebouwen en bezittingen en zijn de gemeente-leden aldaar door vernieling van hun huis en bedrijf in groote verarming gekomen.

Al zal, gelijk gepubliceerd is, door de Regeering overwogen worden in hoever een tegemoetkoming door haar verleend kan worden voor schade door oorlogsgeweld aan kerkgebouwen, pastorieën, catechisatie- en verenigingslokalen, toch zullen deze kerken in groote moeilijkheden blijven wat betreft de verzorging van den Eeredienst en den dienst der Barmhartigheid.

Bovendien zijn er predikanten die alles verloren hebben, niet alleen hun pastorie, maar ook hun inhoedel en boeken.

Het is daarom dat in overleg met het moderamen der Generale Synode, zich een Algemeen Comité van Bijstand heeft gevormd, om dezen nood wat de Geref. Kerken betreft zooveel mogelijk te lenigen.

Daartoe doet het comité een dringenden oproep om steun uitgaan. Reeds werd een collecte aan alle Geref. Kerken voor dit doel gevraagd, maar het zal noodig zijn dat ook van particuliere zijde hieraan krachtig wordt medegewerkt.

De hand der Christelijke liefde, die al onze kerken in Christus ons Hooft saambindt, dringt ons daartoe opdat de waarheid van het woord der Schrift gezien worde, dat waar één lid lijdt alle leden medelijden.

Een voorloopig comité te 's-Gravenhage had zich reeds gevormd met het oog op den oogenblikkelijke nood, waarin de Diaconieën der Geref. Kerken in Zuid-Holland verkeeren. Waar deze hulp ook noodig is voor andere kerken, is die taak overgedragen aan het nu gevormde comité.

Gelden voor dit doel storte men bij voorkeur op postrekening 38850 ten name van den „penningmeester van het comité van Bijstand voor oorlogsschade in Geref. Kerken” te 's-Gravenhage.

Het comité bestaat uit de heeren: Dr H. Colijn, eere-voorzitter; Prof. Dr H. H. Kuyper, voorzitter; Ds J. Attena, secretaris, Juliana van Stolberglaan 31 te 's-Gravenhage; Ds P. Nomes, penningmeester, Beeklaan 430 te 's-Gravenhage. Voorts hebben daarin zitting genomen voor de provincie Groningen Ds D. v. Dijk te Groningen, voor de provincie Friesland Ds C. v. d. Woude te Leeuwarden, voor Drenthe Ds N. Duursma te Nieuw-Amsterdam, voor Overijssel Prof. Dr J. Ridderbos en J. H. Kok, beiden te Kampen, voor Gelderland Ds J. Overduin te Arnhem, voor Utrecht Ds D. Zwart te Utrecht, voor Noord-Holland Prof. Dr F. W. Groshede en Ds T. Ferwerda, beiden te Amsterdam, voor Zuid-Holland Ds F. C. Meyster te Rotterdam, Ds Th. Delleman te Krabbing, Ds A. Dercksen te Feyenoord, Mr H. v. Andel te Wassenaar, Mr A. J. L. v. Beek Calkoen te 's-Gravenhage, Dr J. Hoek te 's-Gravenhage, Dr J. W. Noteboom te Scheveningen, voor Zeeland Dr N. J. Hommes te Middelburg en voor Noord-Brabant en Limburg Ds J. de Vries te Tilburg.

VUUR OP DE AARDE

door Ds S. G. DE GRAAF.

De „vrije stof” en de Catechismuspreken van den bekenden Amsterdamschen predikant hebben in deze dagen van groote crisis meer betekenis dan ooit.

Onze tijd dwingt tot bezinning, tot geestelijke concentratie, en er is veel vraag naar geestelijke lectuur. Laat U zelf en Uw gezin thans heeleiden naar Gods Woord. Ds De Graaf is hierbij een vertrouwd leidsman, die het Woord bedient in de taal en naar de behoeften van onzen tijd.

Per bundel van twaalf preeken kost deze uitgave slechts f 1.50. Er zijn thans zes bundels verschenen, allen gebonden in sterk bandje.

Verkrijgbaar bij den boekhandel of rechtstreeks op postrekening nr. 36000 van de Uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. - GOES

HILVERSUM

Roekt U een fijne Signaar?
Of prefereert U een pijp?
Dan kunt U terecht bij
**Sigarenmagazijn
„The Oldsmoker”**
Kerkstraat 8 - Hilversum.

VOOR DE JONGELINGSVERENIGING

**Het Verenigingsleven
in de 50e eeuw**
tweede druk

SAMENSpraak voor 12 Pers.
Prijs f 0.20 - per 12 exx. f 3.—

Verkrijgbaar bij den boekhandel en bij de uitgevers
Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes

Heden verscheen:
**de 2e Herziene en
vermeerde druk
van**

**INLEIDING IN DE
WIJSBEGEERTE
DER WETSIDEE**

DOOR

Ds J. M. SPIER

Het eenige boek, dat inleidt in de nieuwe Calvinistische wijsbegeerte: de filosofie van de wetsidee; duidelijk en overzichtelijk wordt de stof hier behandeld. Dit goed oriënteerende boek geeft den lezer een helder inzicht in de hoofdgedachten van dit filosofisch systeem.

Prijs f 2.90 — Geb. f 3.75
**IN ELKEN BOEKHANDEL
Uitg. J. H. Kok N.V. Kampen**

Veertien eenvoudige Oefeningen

nagelaten door A. PUNT in leven Oefenaar bij de Geref. Kerken met een woord ter inleiding van Prof. Dr P. W. GROSHUDE

Uitgegeven ten voordeele van de V.U.

Met portret van den schrijver — 192 bladz. f 1.25.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de
Uitgevers Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes